

2. Одерій О.В., Кожевніков О.А. Отримання криміналістично-значущої інформації шляхом аналізу відкритих Інтернет-джерел. Правовий часопис Донбасу № 4 (73) 2020. С. 144–155.

3. Онлайн-безпека: як використати OSINT на користь України URL: <https://itarena.ua/ua/onlajn-bezpeka-yak-vykorystaty-osint-na-koryst-ukrayini/>.

Павленко Сергій Олексійович,

провідний науковий співробітник відділу організації та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

СПОСОБИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА НЕПОВНОЛІТНІХ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

Аналіз наукової літератури [1, с. 456; 2; 3] свідчить про те, що злочинці, які вчиняють злочини у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій, зазвичай, є членами добре організованих, мобільних і технічно оснащених висококласним обладнанням і спеціальною технікою (нерідко оперативно-технічного характеру) злочинних груп і співтовариств. Осіб, які входять до їх складу, загалом можна характеризувати як висококваліфікованих спеціалістів із вищою юридичною, економічною (фінансовою) і технічною освітою. Злочини носять багатоепізодний характер, обов'язково супроводжуються діями, спрямованими на приховання злочинів.

Крім того, учасники організованих злочинних об'єднань, діяльність яких спрямована на доведення неповнолітніх до самогубства через мережу Інтернет, мають високий рівень знань у галузі психології та інших наук [1, с. 456].

Зокрема, результати психологічних досліджень доводять, що маніпулювання свідомістю дитини через соціальні мережі здійснюється шляхом психологічного впливу, з використанням нейролінгвістичного програмування.

Варто зауважити, що суб'єктом нейролінгвістичного впливу є спеціаліст (інструктор). Таким спеціалістом у групах, що пропагують суїцид у соціальних мережах, є куратор, який веде онлайн-листування індивідуально з кожним учасником «групи смерті» та дає їм завдання, що у підсумку призводять до самогубства [1, с. 457; 2].

Вивчення зазначеної проблематики дало змогу виокремити способи психологічного впливу, які організатори «груп смерті»

поетапно застосовують у мережі Інтернет щодо дітей та підлітків з метою доведення їх до самогубства.

Розглянемо ці етапи детальніше.

«Вербувальний». На цьому етапі куратори «груп смерті» через соціальні мережі здійснюють пошук майбутніх жертв із переліку дітей та підлітків для участі у «смертельній грі».

Під негативний вплив кіберзлочинців передусім потрапляють діти та підлітки, схильні до ризику розвитку депресії, та/або ті, хто є учасниками сумнівних субкультур. Виявлення таких ознак злочинці здійснюють шляхом аналізу особистого профілю (сторінки), фотографій, записів неповнолітньої особи.

«Ти обраний». Цей етап характеризується тим, що куратори «груп смерті» дають зрозуміти дитині, що вона є особливою, оскільки учасником такої спільноти можуть стати лише обрані. Такій неповнолітній особі здається, що, демонструючи одноліткам членство в такій групі, вона ніби вражає їх своєю сміливістю та підкреслює свій авторитет, тим самим викликаючи інших інтерес до таких Інтернет-спільнот. Зазначене формує у дитини почуття єднання з такими самими обраними («я молодець – мене обрали»). За правилами Інтернет-спільнот про участь у грі не можна розповідати дорослим, що створює ще один найсильніший спосіб контролю кураторів над неповнолітньою особою, яким є «спільна таємниця».

«Пропаганда смерті». На цій стадії куратори «груп смерті», які керують процесом індивідуально, ведучи з кожним гравцем онлайн-листування, пропагують смерть як єдино правильний і гідний спосіб виходу зі складних життєвих ситуацій, культивують депресивні психологічні стани, зокрема застосування насильства стосовно себе та свого оточення, а такі людські цінності, як сім'я, друзі, освіта, піддаються критиці та висміюванню. У результаті відбувається деформація інстинкту самозбереження та «девальвація смерті» (вбивство заради розваги).

«Тотальний контроль». На цьому етапі куратор схиляє підлітка до вчинення суїциду. Якщо підліток відмовляється від виконання завдань, результатом яких є парасуїцид або суїцид, куратори вміло застосовують погрози щодо безальтернативного виключення з групи. Кожен з учасників настільки дорожить своїм рейтингом у спільноті, що не сміє суперечити віртуальним авторитетам і змушений виконувати небезпечні завдання, навіть такі, як вчинення самогубства. Тобто є безліч способів втягнення (вербування) дітей та підлітків у «групи смерті» з метою доведення їх до самогубства. Однак у підсумку всі вони передбачають вчинення неповнолітнім самогубства [1, с. 458–461; 2].

При цьому головною умовою самогубства є його фіксування на відео в режимі онлайн. Організатори «груп смерті» зацікавлені саме в такому фіналі, адже їхньою кінцевою метою є отримання прибутку від

продажу цього відеозапису. Як свідчать результати окремих досліджень із цього питання [4], продаж такого відео здійснюється в особливому тіньовому сегменті, своєрідному підпільному Інтернеті «Даркнет» (англ. DarkNet), для якого характерний високий ступінь анонімності, що, натомість, надає користувачам можливість комунікувати між собою та пересилати один одному інформацію, абсолютно не боячись, що їх викриють працівники правоохоронних органів.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що для визначення ефективної оперативно-розшукової тактики протидії доведенню неповнолітніх до самогубства через соціальні мережі (Інтернет-спільноти) важливими є: своєчасне отримання інформації про деструктивний контент, що поширюється у соціальних мережах; обізнаність оперативних працівників про характерні особливості учасників організованих злочинних об'єднань, що пропагують самогубство в соціальних мережах; – розуміння механізму вчинення злочину (технології нейролінгвістичного програмування; способи психологічного впливу, які поетапно застосовуються організаторами (кураторами) «груп смерті»); знання найбільш поширених причин суїцидальної поведінки дітей та підлітків [1, с. 453].

Список використаних джерел

1. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.
2. Павленко С. О. Тактика запобігання доведенню неповнолітніх до самогубств через соціальні мережі (Інтернет-спільноти): сучасні вітчизняні реалії та зарубіжний досвід. Підприємництво, господарство і право. 2018. Вип. 11. С. 217–225. (Серія «Кримінологія»).
3. Іванченко О. Ю. Кримінологічна характеристика кіберзлочинності, запобігання кіберзлочинності на національному рівні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. № 3. С. 174
4. Оргинська Н. В. Деструктивний вплив Інтернету на неповнолітнього. URL: <http://aphd.ua/publication-213/>.

Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НОВІ ПІДХОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВопорушень у дитячому середовищі

Співпраця поліції (офіцерів освітнього середовища) та школи у громаді – це відхід від традиційних методів роботи поліції. Іншими словами, це підхід з орієнтацією на попередження проблеми, а не на